

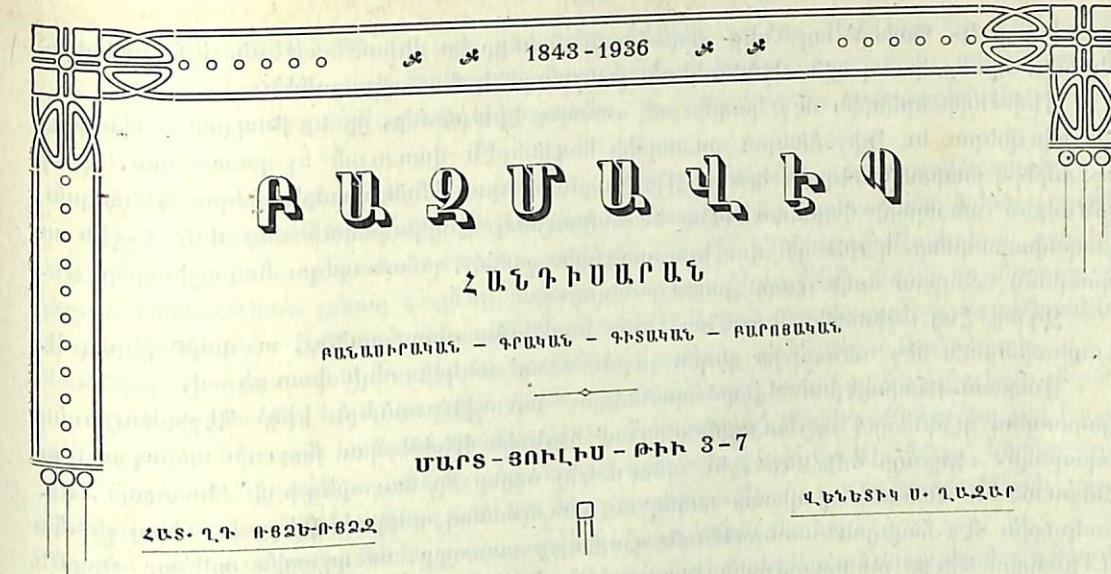
Խմբագրական		
Խմբ. — Մուրատ-Ռափիսյէլեան Վարժաւ րաններու հարիւրամեայ յորեկեանը (1836- 1936)	6	
Բանասիրական		
Տայեան Հ. Ղեղոնիդ. — Պիոս Ե.՝ այցե- լութիւնը ի Ա. Ղազար.	6	
Սիրումեան Արտաշազդ Արքեպոս. — Պատմութիւն Հալէպի քահանայից (շար.). .	8	
Յ. Քիչրտեան. — Քուչակեան նոր տա- ղաշրաբեր	9	
Մագնուտեան Նորպար. — Հոփարու Ա- ռիւծափիր և Լեռն Ենծագործ	9	
Ազգերեան Հ. Յ. — Ա. Գրիգոր Լուսա- ւորչի նշանաբերու երոպայի մէջ	98	
Սիրումեան Յ. Մերովովք. — Ամենահին քրիս- տոնիայ շիրմը Կալկաթայի մէջ	158	
Կրօնական-Քարոյական		
Թումանան Հ. Թ. — Սաղիմեան վար- դապետին սայթափումները Քրիստոսի Յա- րութեան և Քրկագործութեան դէմ. (շար.).	94	
Գրական		
Ցովհաննենեան Հ. Վ. — Ալիշանին	97	
Հ. Ե. Փ. — Երկու պատառիկներ կո- միտաս Վարդապետէն	155	
Օրուան գրքեր-Գրախօսական		
Հացունի Հ. Վարդան. — «Ցուցակ հայե- րէն ձեռագրաց» — Հալէպի (հեղ. Արտա- ւազդ Արքեպոս. Սիրումէեան)	140	
Երևեան Հ. Միւնի. — «Համազգային տարեգիրք» առ. Սահակ-Մեսրոպ. Գահիք. .	141	
***. — «Հայուճին պատմութեան առ- ջեւ» (գրեց Հ. Վարդան Վ. Հացունի) . .	147	
Փէլիկեան Հ. Եղիա. — «Grammaire de la langue Arménienne moderne» եւն (հեղ. Frédéric Feydit)	151	
Կենսագրութիւն		
Մերատ-Քիչրտ. — Լեռնականի մը յու- շտուրը (ինքնակենսագրութիւն)	106	
Ցուցակներ		
Ճանաչեան Հ. Մերովք. — Աստուածա- շունչի հայերէն թարգմ. 1500ամեայ յորե- ւեանին սարքուած հանդէսները	115	
Քաջարենց Հրաչ. — Յետ-յորելինական խորհրդագութիւն	129	
Գելարուեստ		
Մուրագիրեան Զարեհ. — Վեհենկոյ միջազ- գային Քանիներուդ Ցուցահանդէսը	132	
Հայ մանուկ		
Հ. Ե. Փ. — Գրական շարժում (Եոր պար- բերականներ).	157	
Ոզգային արձագանգ		
Խոչամիքեան Ա. — Մուրատեան վարժա- րանի ամագէրջի հանդէսը	136	
Ա. — Հայ ախոյեան մը (Ստեփան Արա- կեան) (Միլան)	105	

S O M M A I R E

1936 Mars-Juillet N 3 -

N. 3 -

Réd. — Le Ier centenaire des Collèges Arméniens Moorat-Raphaël (1836-1936)	6
Philologie	
<i>Dayan P. Léonce.</i> — La visite de Pie VII à St. Lazare	6
<i>Surméyan Mgr. Artarazt.</i> — Histoire des prêtres d'Alep (suite)	8
<i>Kurdian H.</i> — Nouveaux chants de Nahapet Koutchak	9
<i>Maxoudian Noubar.</i> — Ricard Cœur de Lion et Léon le Magnifique	9
<i>Aucher P. J.</i> — Les reliques de St. Grégoire Illuminisateur en Europe	15
<i>Seth J. Mesrovb.</i> — Le plus vieux tombeau chrétien à Calcutta	9
Théologie	
<i>Thomadjan P. Th.</i> — Les erreurs d'un moine arménien de Jérusalem contre la Résurrection du Christ et contre la Rédemption (suite).	76
Littérature	
<i>Hovhannessian P. V.</i> — A Alichan.	97
<i>P. E. P.</i> — Deux pièces de Komitas Vardapet (poésie et musique).	155
Livres du jour-Recensions	
<i>Hatsouni P. Vardan.</i> — «Catalogue des manuscrits Arméniens» d'Alep (par Mgr. Artavazt Surméyan)	140
<i>Erémian P. S.</i> — «Calendrier national». (éd. Cairo, 1936)	141
* * * — «La Femme Arménienne devant l'histoire» (par P. Vardan Hatsouni).	147
<i>Paitchikian P. E.</i> — «Grammaire de la langue Arménienne moderne» etc. (par Fr. Feydit)	151
Biographie	
<i>Sempat-Burat.</i> — Les mémoires d'un montagnard (Autobiographie) (suite)	106
Echos jubilaires	
<i>Djanachian P. Mesrob.</i> — Les fêtes jubilaires célébrées à l'occasion du XV ^e centenaire de la version des Saintes Ecritures en Arménien.	115
<i>Katcharents Hratch.</i> — Observations post-jubilaires.	129
Beaux-Arts	
<i>Moutafian Z.</i> — XX ^e Exposition Internationale d'Art de Venise.	132
Presse Arménienne	
<i>P. E. P.</i> — Mouvement littéraire	157
Echos Arménienne	
<i>Khodjamirian A.</i> — Fête de fin d'année au Collège S. Moorat à Sèvres	136
<i>A.</i> — Un champion arménien à Milan (S. Sirabian)	105

ՀԱՅԴԻ ԽՈՍՔ

ՅԱՅԱԿԱԿԱՆ - ԳՐԱԿԱՆ - ԳԻՏԱԿԱՆ - ԲԱՐՈՅԵԿԱՆ

ՄԱՍ-ՅՈՒՆԻՍ-ԹԻՒ 3-

ՎԵՆԵՏԻԿ Ա. ԴԱԶՄ

ԽՍԹԱԳՐԱԿԱՆ

ԽԵՂԱՎՈՐԱԿԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆՆԵՐՈՒՄ

ՀԱՅԻ ԽՈՐՎԱՅԻ ՅՈՒԹԵԼԵԱՆ

Եւ ահա մեծ տօնը որ կը հռչակու ։ Եւ ահա մեծ տօնը համազգային տօնական խանդապահնի, սիրտ սրտի զուգուած կ'ողջունեն յոթելիանը համազգային տօնական խանդապահնի, սիրտ սրտի զուգուած կ'ողջունեն յոթելիանը համազգային տօնական խանդապահնի։ Եւ դեռ առաջն արձագանգներն են որ կը համին։ Վառութեամբ։ Եւ դեռ առաջն արձագանգներն են զմայլման զգացումներով հոգիներ ար-

Միրոյ եւ կարօսի, երախտագիտութեան վեհական պետական դէմք պաշտելի տուքը դէմք ուխտի ճամբան են ըռնած դէմք ի մոգական վեհական պետիկ, դէմքի պաշտելի պահանջման կամ պահանջման կրթարանը՝ որուն ազգային պարծանքին կը խառ-
ղազար եւ Մուլքատ-Ռափայէլին կրթարանը՝ որուն ազգային պարծանքին կը խառ-
ղազար եւ Մուլքատ-Ռափայէլին կրթարանը՝ որուն ազգային պարծանքին կը խառ-
ղազար եւ Մուլքատ-Ռափայէլին կրթարանը՝ որուն ազգային պարծանքին կը խառ-

Եռլը դար մը կ'անցնի

ԲԱՐՁՐԱԳԼՈՒ ՄԱՐՏԻՆԻ 193

խորվայոյզ կ. Պոլիսը՝ ողջունեց յաղթական մուտքը իր վերածնութեան մեջ ջահակիր-ներուն, որոնք կու գային վենստոկեան չնաշխարիկ հայ սրբարանէն:

Մխիթարի երկնքին մէջ կազմուած աստղը էին անոնք, որոնք Բագրատունիներու, Հիւրմիւզներու եւ Ալիշաններու լուսարփի հոգիներէն վառուած եւ լուսացայտ, իրենց աշխարհիկ տարագին ներքեւ կրելով Մխիթարեաններու նման առաքեաններու գիտական, կրթական անսպաս հարստութիւնը եւ մանաւանդ Հայկականութեան մէջ հոգին ու գաղափարականը, կ'երթային վառելու ազգային ջահեր, լուսաւորելու հայ աշխարհը՝ Մեսրոպեան հմայքոս ոսկի դարը յարուցաններով:

Զգաց Հայ աշխարհից վերածնութեան այդ կենսատու շունչը, ու զայն բերող Առաքեալներուն մէջ տեսաւ իր ցեղին յարութիւնը՝ անկապահի մաս ուներ.

Մուրատ-Ռաֆայէլեան վարժարաններու առաջին սաներն էին՝ Պէշչիքմաշլէանը պարագետ ունենալով՝ որ առաջին ամփամ հնչեցին Մխիթարյա հոգւոյն պատգամն ու աղաղակը. «Եղբայր եմք մեք», եւ ահա մոգիչ ծայնը որ հաւաքեց ի մ' հեռացած, մոռացուած ու մանաւանդ զիրար ատող ու դաւաճանող ազգակիցներ. եւ սիրոյ ջերմին համբոյրին մէջ համբցաւ ատելութեան դարաւոր սառույցը, ու զգացին ամէնքը շնորհն ու քաղցրութիւնը աստուածային եղբայրութեան:

Այս վերաճնութիւն մը նախ լնիկերական ու բարոյական որ իսկոյն ծնունդ տուաւ համեմբայրական գեղեցիկ միութեան մը։ Անոր նպատակն էր կրթութիւն եւ գիտութիւն սփռել Ազգին բոլոր զանգուածներուն մէջ՝ որպէս պիտի բարձրանար Հայլ, և անչ նար իր լորուի գանձը, իր ցեղին կրօնական ու քաղաքական նուիրական անցեալը, եւ նորոգած իր բարքը՝ ապրէս արժանի իր գերեն և անքառեալը։

Սւաղ, նման փրկարար շարժում մը որ միայն բարիք պիտի արտադրէր, ուղիղ ըմբռնուեցաւ ժամանակակից դէմքերու ոմանց կողմէն եւ ցաւալիօրէն հայածուեցաւ կասկածամքներով՝ որոնք հիմ տունէն:

Ո՞վ կ'անգիտանայ «Համազգեաց»ը, որուն անունն անգամ կը բաւեր յուզելու ազիւ ու կրօնասէր Թէշիքթաշլեամը՝ շունչ եւ ոգի այդ գեղեցիկ միութեան:

Ժամանակը սահմեցաւ, փոխուեցան մտայնութիւններ. ու վերապրոյներ մեր սերերէն-յետ նոյն սեղանին վրայ զո՞ր տալու անմիւ նախատակներ լուսաւորչի քարոզած լոյս հաւատքին եւ պանծափի հայ անուան համար - վերապրոյներ վշտին մէջ եղբայրացած՝ այդ անոյշ եւ սփոփարար շունչին տակ ձեռք ձեռքի տուփին բուժելու ազգային խոր վլըքերը, հաց ու յարկ տալու մեր հայ խեւակներուն, գիր ու լեզու տալու մեր անմիւ որբերուն։ Մ' նետ ճարիք մի՛ անտեսաւ ած ոստիքի մէջ բայց և այդ գույքը պրոյցը միւսներ։

Անշուշտ պահ մը կրկին երանութիւն զգաց Պէջիքթաշլեանի յաւերժապէս երանացած հոգին, եւ աւելի պիտի զգայ եթէ աւելի մշակուի եղբայրութեան հոգին, միշտ եւ աւելի խորապէս համեղուելով թէ միութենէն է որ միութիւն պիտի ծննդի եւ միութենէն մէր եւ ամոնցմէ՝ անհատին եւ հասարակութեան բարին եւ երօնմկութիւնու:

Ահա նուիրական գաղափարական մը որ քարոզուած ու գործադրուած է Պէշկիթաշեանի ընկերներէն ու յաջորդներէն, եւ պէտք չէ մոռցով անոր յիշատակը Մուրաստ - Թափայէլեան Վարժարաններու Ա. Դարադարձի տօնախմբութեանց մէջ, մանաւանդ թէ պէտք չէ անտեսովի անոր բարոյական հիմնական եւ մեծ արժէքը՝ հայուն անհատական եւ հանրային կրամքին բարորման տևակի որու.

Մուրատ-Ռափայէլեան վարժարմներու աշակերտութեան գործունէութիւնը սակայն լրկ բարոյական ասպարէզին մէջ էլք խնայ ասեհուեցաւ:

Մնոնք ձուլուած եւ կերպաւորուած Մխիթարեանց հոգևով եւ դաստիարակութեամբ՝ Մխիթարայ յղացած եւ ծրագրած ազգային վերաճնութեան բարդ եւ մեջ ոռհնչ.

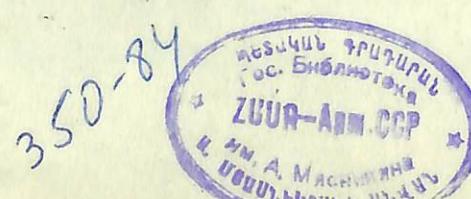
լժուելու կոչումն ունիին եւ այդ առաքելութեամբ էր որ Սքեւելք կը դառնային։ Ի՞նչ էր Լուսանորոգի հիմնական ծրագիրը՝ որ իրմով սկսուած եւ զարգացած իր աշակերտներուն ձեռքով՝ պէտք է յարատեւ շարունակէր իր զարգացման եւ կատարելութեան դիմելով։ —

Ամենայ առաջ մշակոյթը հայ լեզուին, ըլլայ դասական, ըլլայ ժողովրդական:

Պէշիթաշլեան իր գեղեցկագոյն եւ երկարաշունչ քերթուածսորը լստիր գրաբա-
ռով էր որ շարադրեց, ինչպէս իր շատ մը գոհար նամակները։ Եղյան խանդավառ
էին եւ փարած Մեսրոպեան լեզրուն՝ Թերզեան, Թղլեան, Հէքիմեան, Կ. Գարագաշ եւն,
որոնք ոչ միայն հեղինակեցին ու թարգմանեցին այդ լեզուով, այլ եւ իրենց կերտած
հայ թատերական բեմէն անգամ լեցուցին գրաբար խաղեր Պոլսահայ ամբովին։

Սիսակ ասպարեզ մ'ալ զոր արդիւնաւոր կերպով շարունակացրած Սլավո արքան
Ահա ուրիշ ասպարեզ մ'ալ զոր արդիւնաւոր կերպով շարունակացրած Սլավո արքան
սաներ՝ յետ Մխիթարեաններու, - ինչ որ կարելի է շօշափելիքըն տեմնել յաղթական
Արքիարի նապուկ լեզուն, Արքիարի նապուկ լեզուն, Արքիարի նապուկ լեզուն,
Արքիարի նապուկ լեզուն :

Կովկաս։ Եւ պէտք է լւա նշանակենք թէ Պէշիքթաշլեանի, Թղլեասի, Թերզեասի, Հէքի-մեանի եւ նման մեծ ու վարպետ դէմքերու կազմակերպած թատրոնն ու բեմը պարզ գրօսավայր չէր, այլ անոնց մտքով եւ ծրագրով խևական ազգային ճեմարան մը, ուր յահախող հայր պիտի հրահանգուէր իր մայրենի լեզուին մէջ, պիտի կրթէր իր ճաշակը գերեցիկ ու բարյական նիւթերով, պիտի ազնուացնէր իր բարքը, պիտի լիէր բեմին գերեցիկ ու բարյական նիւթերով, մեր հնութիւնն ու փառքերը. հայկական պատմութեան գերեցիկ ու շնորհ դրուագները, մեր հնութիւնն ու փառքերը. պիտի տեսմէր մեր անցեալն դիւցազները՝ քաջ եւ առաքինի նկարագիրներով կրօնքի պատմութեան մեջ անցեալն դիւցազները՝ քաջ եւ առաքինի նկարագիրներով կրօնքի

պարակագրութեան մեծ շարժման. այդ ասպարէզն ալ նուիրագործեցին մեր նախկին սաները. Աղաքէկեան, Սրբիար, Մամուրեան եւ ուրիշ շատեր մեծ դերեր կատարեցին այդ տեսակէտով, մանաւանդ Արքիար՝ որուն դպրոցի աշակերտները պէտք է խօս-տովմնինք մեր լաւագոյն հրապարակագիրները:

Գրական սեռ մը կայ մեր մէջ ուր ամէնէն աւելի զգալի է Մուրատ-Ռափայէլեան սաներու հիմնական բաժինը, մանաւանդ թէ դպրոցը՝ որուն աշակերտներն եղան մանաւանդ Աքեւմոտահայ մեր լաւագոյն գրողները:

Քնարերգութիւնն է այդ: Անոր Ներկայացուցիչները քիչ մը Բագրատունիէն, քիչ մը Հիւրմիւզէն եւ խորապէս ազդուեցան Ալիշանսէն՝ որուն հանդէպ « անսահման հիացում եւ որդիական սէր ունէին »: Ահա անգամ մ'ալ բեմի վրայ նոյն ազնուական դէմքերը Պէտքթաշլեանի, Թերզեանի, Հէքիմեանի, Ս.ճէմեանի, Վարուժանի եւ դեռ շատերու եւ խոստումնալից նորերու: Երոպական գրականութեան խոր հմտութիւնը զոր ունէին այդ ռահմբիրաները, անոր արուեստի եւ հաշակի նըրութիւնը՝ միացուցած հայ մտքի եւ գաղափարաբանութեան հետ, կերտեցին մեր քնարերգութիւնը ճոխ, երփներանգ եւ պատկառեի:

Եւ մեր Սքեւմտանայ սերունդը 1850էն ասդին խսկապէս բախտաւոր եղաւ իրեն կրթիչ եւ ուսուցիչ ունեցած ըլլալուն Պէշիքթաշլեամի եւ Թերզեանի նման դէմքեր, որոնց դերը այսքան լայնօրէն եւ անկերծօրէն փառաբանած են Օտեանի նման ազիւտ տիպարներ եւ վերապրոյներէն՝ Զօպանեան՝ թէ ընկերաբանական, թէ գաղափարի եւ թէ կրթութեան գործին տեսակէտով. եւ Զօպանեան իր կարգին բախտաւորութիւն կը համարի Միսիթարեան աշակերտներուն աշակերտն եղած ըլլալուն, եւ «Եէրն ու երախ-տագիտութիւնը զոր միշտ ունեցած եմ այդ վարպետին (Թերզեանի) համար... իմ մէջս մտած ու անջնջեթի կերպով հաստատուած են» կ'ըսէ միամսգանայն քանդակելով թէ «Հայ աշակերտները, կազմուած (Թերզեանի) ազնուացուցիչ շունչին տակ, Պոլսոյ Հայ ընկերութեան լաւագոյն տարրերը տուած են, եւ անոնցմէ եղած են խումբ մը ժանօթմտաւորականներ, ինչպէս Պէրպէրեան, Չերազ, Տէմիրհնիպաշեան, Գը. Զօհրապ, Տիկին Անայիս, Յ. Ալֆիար, Տիգրան Արփիարեան, Երուանդ Արմաքէշխանիան, Զիթիթէ Սարաֆ», ինչպէս ինք Զօպանեան եւ ուրիշներ։ Եւ դեռ չհաշուեցինք մեր Նախկին Սաներուն կազմած դաստիարակ ու գրագէտ կարկառուն դէմքերուն շարքը Տիւսաբէն սկսեալ՝ որ Պէշիքթաշլեանի գեղեցկագոյն նույնը է՝ չափանանութեան։

Վերջապէս Մուրատ-Ռափայէլեան սաները կ'անմահանան իրենց տիպարներով, որոնց մէջ բարձրաքանդակի պէս ցայտուն է բարոյական մարդը՝ գիտուն, հաւատացեալ, ազգասէր. խանդավառօրէն փարած գեղեցկին եւ մանաւանդ Հայ մշակոյթին: Կնքելու համար՝ պիտի արձանագրեմ դարձեալ Զօպանեանի նշանակալից տողերը Թերզեանի մասին գրուած, որոնք սակայն ընդհանուրին ալ են. « Ոչ միայն գեղարուեստի եւ գրականութեան հաշակը կը փոխանցէր ան իր աշակերտներուն, » այլ եւ կեանքի արուեստը կը սորվէցնէր, ուղղամիտ, հաւատարիմ, խոստմապահ, չափաւոր եւ ինքնազուսպ, գաղափարապաշտ ու հաւատաւոր ըլլալ բարեկիրծ, բարեծեւ. ընկերասէր ու մարդավարի ըլլալ կը սորվէցնէր »:

ԱնաՄուրատ-Ռափայէլեան վարժարաններու պահծալի դերը Հայ Ազգին համար։ Օրինեալ ըլլան զոյթ անման Բարերարանները, եւ մանաւանդ օրինեալ ըլլայ Մխիթար իր աստուածապահ Ուխտը՝ ողի եւ պահապան այդ ազգանուեր Հաստատութեան։ Եւ Մուրատ-Ռափայէլեան վարժարանները թող տեւեն որքան կը տեւէ Հայ Ազգը, եւ մանաւանդ տեւեն անմահօքէն՝ տեւական ընելու համար Հայ Ազգը։

ՊԱՏՄԱԿԱՆ ԷԶԵՐ

ՊԻՈՎ ԵՕԹՆԵՐՈՒՐԴԻ ԱՅՑԵԼՈՒԹԻՒՆԸ

Digitized by srujanika@gmail.com

Մեծին Մխիթարայ Ձեռակերտը՝ իր հաս-
տատութեան օրերէն մինչեւ այսօր՝ պատիւ
ունի բազմաթիւ ականաւոր այցելուներ
հիւրամեծարելու իր կողեկին մէջ, և անոնց
ծանօթացնելու Հայ Ազգին փառքն ու ա-
ռաւելութիւնները։

Եթէ բանանք Ոսկեմատեհանները՝ պիտի
տեսնենք անուններ Արքունիցներէ և ազ-
նուազարմ Տուներէ, մեծահռչակ դէմքեր՝
Պետական ու Քաղաքական ասպարէզնե-
րէ, հանճարներ՝ տաղանդներ՝ գրական ու
գեղարուեստական աշխարհներէ. և այս
ամէնը ինքնին պատճառ եղած են խոնարհ
Հաստատութեանս գործունէութեան տա-
րածման և կրօնական և ազգային համ-
բաւին:

Սոյն այցելուաց գոհար շարքին մէջ
անշուշտ ամենէն բացառիկը պիտի համա-
ըուփ կաթողիկէ Աշխարհի ընդհանուր ու
Ծայրագոյն Հովուապետի մը գալուստը,
Պիոս Լ.ի շնորհարեր Այցը, որ սահմա-
նուած էր ըլլալու՝ ըստ նախախնամական
ծրագրի մը՝ Ա. Ղազարու կղզեկին ան-
դրանիկ Օգոստափառ Այցելուն, ու կարծես
Սրբազն Ուղեցոյցը Միիթարայ Տունը
երախտապարտ ընող հետազայ վեհապետ-
ներուն, որոնք Ն. Արքութեան յաւելուժա-
կան Յիշատակին շուրջն ամփոփուելով
հետզետէ՝ իրենց արքունի թագերովը
պիտի կազմէին պատկներու ամենէն պեր-
ճամփառ:

Ճափառը։
Եւ իրօց, նկատելով մի միայն թա-
գակիրներն ու Պետութեանց Գլուխները,
(զանց կ'ընենց նոյն իսկ լոկ Գահաժա-
ռանց մացողները), կ'ունենանց արդէն

առջեւնիս պատկառելի ցանկ մը. Հոս կը
զետեղեմ զայն՝ իրենց այցելութեանց թը-
ւականներովը.

Միքայէլ Պրականցայի՝ հրաժարած թագւոր Փորթուգալի (1834), Իզապելլա Մայր թագուհի Փորթուգալի (1834), Առողջ թիէռ՝ Նախագահ Գաղղիոյ Հասարակապետութեան (1836), Աղեցանդր Բ. Կայսր Ռուսաց (1838), Մարիամ Քրիստինէ թագուհի Սպանիոյ (1841), Կոմո Շանդորի (Հենրիկոս Ե.) թագաժառանգ Պուրպունեանց Գաղղիոյ (1843), Փրանկիսկոս Յովանէ կայսր Աւստրիոյ (1851), Մարիամ Քարոլինա՝ կայսրուհի Մեքսիկայի (1857), Ֆիբրինանտ Մաքսիմիլիանոս՝ կայսր Մեքսիկայի (1858), Եղիսարեթ՝ կայսրուհի Աւստրիոյ (1862), Մարգարիտա Սպան-

յիսովիլոյ (1862), Յարդիւն և Յար-
յիոյ՝ թագուհի Խոսալիոյ (1868 և այլն),
Տոն Փէզրոյ տ'Ալբանդարա՝ կայսր Պրա-
զիլի (1871 և 1888), Եղուարդ Է. թա-
գաւոր Անգղիոյ (1872), Ալեքսանդրա՝
թագուհի Անգղիոյ (1872 և 1899), Վիկ-
տորիա Առէլայիոտ՝ կայսրուհի Գերմանիոյ
(1873), Փրեղերեկոս Գուլբէլմոս՝ կայսր
Գերմանիոյ (1873), Յովանեֆինա Մայր
թագուհի Շուետի և Նորվեկիոյ (1875),
Մարիամ Քրիստինէ Այրի՝ Ալֆոնսոս ԺԲ,
թագաւորին Սպանիոյ (1878), Ապաւա
Հիլմի փաշա՝ Խտիւ Եղիպառոսի (1885 և
1886), Քարոլին՝ թագուհի Սաքսոնիոյ
(1886), Լուգովիկոս՝ թագաւոր, և Մա-
րիա Փիտ Սաւոյիոյ՝ թագուհի Փորթուգալի
(1888), Կարոլոս՝ թագաւոր Ուումանիոյ
(1891), Միլան՝ նախկին թագաւոր Սիե-
պիոյ (1895), Վիլհէլմին՝ թագուհի Հուան-